

ΠΕΡΙΟΔΙΑΙ ΣΠΟΥΔΑΣΤΟΥ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ (*).

Σοῦντιορ.

—000—

Ἀθήνησιν, Ἰούνιος, 1846.

Je regardais longtemps troublé par ma mémoire
Derrière Sunium baisser le globe d'or,
Et quand fut obscurci l'antique promontoire
Le temple au ciel luisait encore.

P. LEBRUN.

Μεταξὺ τῶν τερπνῶν ἐνθυμήσεων τῆς μακρᾶν τῶν πατρίων δωμάτων ἀποδημίας, ὁ σπουδαστὴς καταλογίζεται ἀναμνηστικῶς καὶ τὰς ἤτοι πρὸς ἀναψυχὴν καὶ διακοπὴν τῆς τῶν μελετῶν μονοτονίας, ἢ πρὸς φιλολογικὴν περιέργειαν ἢ καὶ πρὸς συναμφοτέρον περιόδιον κατὰ τὴν περίχωρον τῆς διατριβῆς αὐτοῦ. Τοιαῦται περιοδεύσεις, πικραμυθοῦσαι κατὰ πολὺ τὴν ἐκ τῆς στέρησεως τῆς πατρίας μελαγχολίαν, ἣτις παρατεινομένη ἢ σφοδρυνομένη λαμβάνει τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἠθικοῦ νοσήματος τοῦ καλουμένου νοσταλγία, ἐξασκουσκι τὸ σῶμα, καὶ πλουτίζουσαι τὸν νοῦν μετὰ παντοίων ἐντυπώσεων, παρατηρήσεων καὶ σκέψεων, καὶ τὸν κύκλον αὐτῶ τῆς γνώσεως ἐπεκτείνουσαι, ἀναφέρονται μετὰ παρέλευσιν μακρῶν ἐνιαυτῶν ὡς φαιδραὶ τῆς νεότητος ἐνθυμήσεις, ὡς τερπνὰ ἐπεισόδια τῆς μετὰ τῶν μουσῶν σοβαρᾶς ἐνηθίσεως.

Ἄλλ' εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις μαθητιῶντα, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν σπουδαστὴν τοῦ Πανεπιστημίου, αἱ περιοδία ἀποθνήσκουσι τὰ μέγιστα λυσιτελεῖς καὶ ἀναγκαῖαι. Σχολαστικὸς δὲ τις καὶ ἀντικρυς ἀπερίεργος φαίνεται ὁ εἰς μόνην τὴν ἀναυδὸν τῶν βιβλίων μελέτην περιοριζόμενος, καὶ κατατριβῶν τσακῦτας ἀναψυχῆς ὥρας εἰς ἀνακαθάρσιν καὶ ῥυθμισιν πολλάκις μωρῶν σημειώσεων, ἀρκεῖται εἰς τὴν δι' αὐτῶν καὶ τῶν τοιούτων κατάρτησιν τῶν ἐν ταύτῃ τῇ περικλεεῖ χώρᾳ μνημείων, ἀτινα εἰσὶν ἐπίσημα ἔχνη τοῦ φυγόντος τῆς ἀρχαίας μεγαλοφυΐας χρόνου. Ἄλλὰ περιττὸν νομίζω νὰ ἐνδιατρίψω περὶ τὴν ἐκ τῶν περιηγήσεων ὠφέλειαν, ὡς πάσης τῆς εἰς τοῦτο ἀντιρρήσεως γελοίας ἐξελεγχομένης.

Ἐπὶ λοιπὸν συμφοιτῆται ἡμεῖς τοῦ Πανεπιστημίου ἠγέρθημεν τὴν β'. μετὰ τὸ μεσονύκτινον ὥραν τῆς 1ῆ. τοῦ παρελθόντος Μαΐου, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐξυπνήσαντες σκοποῦ. Κρατοῦντες εἰς τὴν χεῖρα ὀδοιπορικὴν βακτηρίαν καὶ ἐπὶ τοῦ ὄμου φέροντες ἕκαστος πῆραν μεστὴν τροφίμων, ἐκινήσαμεν ἐκ τῆς Νεαπόλεως ἐν μέσῳ τῆς νυκτερινῆς μοναξίας, τῆς ὑλακῆς τῶν κυνῶν καὶ τῆς ἐπιτηρήσεως τῶν περιπόλων. Τέρμα δὲ τῆς ὀδοιπορίας ὤρισθη ἡ κώμη Κερατία.

Ἄλλὰ πρὶν προχωρήσω εἰς τὴν διήγησιν τῆς

παρούσης ἐκδρομῆς, νομίζω δίκαιον νὰ σοὶ εἶπω, φίλε, δύο λέξεις περὶ τῶν συνοδιτῶν μου. Ἀγαθῆ τύχη πάντες οὗτοι ἦσαν συσπουδασταί, ἐτερόχθονες κατὰ τὴν ἤδη ἐν χρήσει κακέφημον διχίρσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐκ διαφόρων πατρίδων, ἰδίων καὶ οἰκείων ἔχοντες ἕκαστος φρόνημα, ἰδιαίοντα τρόπον τοῦ σκέπτασθαι, ἰδίαν ἕκαστος φυσιογνωμίαν. Πρὸς τούτοις ἤθελε σήμερον φαίνεσθαι πάντῃ περιττὸς ὁ σολώνειος νόμος, ὁ τὸ πάλαι ἐπιτιμῶν τὸν μὴ ἀνήκοντα εἰς τινὰ πολιτικὴν φατρίαν, ἀλλ' αἰρούμενον τὴν νωθρὰν οὐδετερότητα διότι, χάρις εἰς τὸ καταφανὲς τῆς συνταγματικῆς μηχανῆς, μόνος ὁ μὴ ἔχων ὧτα δὲν ἀκούει τῶν λειτουργῶν τῆς πολιτείας τὴν πολυθύρῳδον πορείαν, μόνος ὁ μὴ ἔχων ἐλευθέρου ἀνδρός καρδίαν δὲν αἰσθάνεται παλμὸν ὑπὲρ ταύτης ἢ ἐκείνης τῶν καλῶς διακρινόμενων καὶ μόνον πόν σωτήριοι τοῦ κοινωνισμοῦ σκοπὸν ἐπαγγελλομένων πολιτικῶν φατριῶν. Ὅθεν, ἐὰν προσθήσῃ καὶ τὴν κατάταξιν ἑκάστου ἡμῶν εἰς τι τῶν τοιούτων κομμάτων, δύνασαι νὰ διαίρεσῃς εὐκόλως τὴν μικρὰν ἡμῶν φάλαγγα εἰς δύο ἄνισα καὶ ἀκορῆστος φιλονεικοῦντα ἀλλήλοις τμήματα. Καὶ ἐπειδὴ συνέπεσεν ἐνταῦθα περὶ κομμάτων λόγος, ἄς ῥύψω τὴν λέξιν καὶ, μεταχειριζόμενος πρὸς διασάφισιν τῆς ιδέας μου τὰς κυκλοφορούσας παρ' ἡμῖν κυριωνυμίας, ἄς εἶπω ὅτι, τὸ λεγόμενον Μαυροκορδατικὸν σύστημα, ἀντιβαίνειν κατὰ πολλὰς ἐπόψεις πρὸς τὸ λεγόμενον Κωλετικόν, εἶναι κατὰ τοσαῦτον φίλον εἰς τὴν ὁμάδα τῶν λογίων, καθ' ὅσον τὸ πρῶτον ὑπερασπίζεται καὶ περιποιεῖται τοὺς λογίους, ἀγαπᾷ τὴν φιλολογίαν καὶ ἐν γένει ἀντιπροσωπεύει κάλλιον τὰ συμφέροντα τῆς κοινωνικῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν πλειονοψηφίαν τῶν ἐμῶν συνοδοιπόρων θεώρησε μᾶλλον μαυροκορδατίζουσαν, ἀλλὰ θεωρῶν πάντοτε τὸν μαυροκορδατισμὸν ἀλλότριον τοῦ φαναρισμοῦ, τοῦ ἰδιοτελοῦς ἐκείνου θεράποντος τῶν Τούρκων.

Ἄλλ' ἐτι εὐκρινέστερος χαρακτηρισμὸς τοῦ φοιτητοῦ εἶναι τὸ ἀμφίγνωμον καὶ τὸ οἴλερι ταῦτα δὲν εἶναι πάντοτε μομφῆς ἄξια διότι ἐκ τῆς ἐλευθέρας συζητήσεως καὶ τοῦ βρασμοῦ τῶν διαφόρων φρονημάτων καὶ κρίσεων ἀποστίλβει, ὡς γνωστὸν, ἰδέα ὑγιᾶς καὶ ἀλήθεια ἐδραϊότερα ἐνίστα καὶ τῆς ὁμοφώνως ἀλλ' ἀνευ βελυτέρας ἐξετάσεως εὐπροσδέκτου γενομένης. Πηγὴ δὲ τῶν διαφοριῶν τοῦ σπουδαστοῦ εἶναι τὸ φιλότιμον, τὸ θερμοῦργόν τῆς νεότητος, τὸ ζωηρὸν τῆς φαντασίας, ἐκτὸς ἐὰν αὐτὰ προκαλοῦνται ἐκ τῆς περὶ τὴν ἰσχυρογνωμίαν γελοίας τινῶν κλίσεως, καὶ ἐκ τῆς κενοσπούδου φιλαυτίας.

Περὶ τὰς ὀρθρῆς τῶν ἀλεκτόρων φωνῆς, ἤμεθα ἤδη μακρὰν τῶν Ἀμπελοκήπων, τοῦ ἀρχαίου δήμου τῆς Ἀλωπεκῆς, καὶ πάντας ἐβαδίζομεν εὐθυμοὶ καὶ εὐτραπέλως συνδιαλεγόμενοι. Ἐπέρασα, φίλε, μαγικωτάτας ἐσπέρας εἰς τὸν ἡμέτερον Βόσκορον, ἐνῶ ἔγραψα τὰς πλείστας τῶν Πρώτων Ποιητικῶν Ἐμπνεύσεων. Ἡ φαντασία μου κατε-

(1) Ἴδι Πανδῶρ. φυλλῶδ. τῆς 1 Ἰανουαρίου 1837.

πλήγθη από τὸ μεγαλοπρεπές θέαμα τῆς κατὰ τὸν γέλλοντας. Προχωροῦντες δὲ ἀπηνυτῶμεν πένιχρά παραλθόντα Ἰούλιον νυκτερινῆς θαλασσοπορίας μου εἰς Ἄνδρον, ὅτε μόνος ἐγὼ μετὰ τοῦ πηδαλιούχου ἐκαθήμην ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοικαρίου, ἰκροώμην τὸν σιγαλέον καὶ μακρυνὸν στεναγμὸν τῶν κυμάτων τοῦ Αἰγαίου, ἐθεώμην τὴν μυριόρωτον λυχνίαν τῶν οὐρανῶν σελαγιζοῦσαν εἰς τοὺς αἰθέρας περὶ νύκτας μέσας, καὶ ἠθηνόμην διεγερμένην φωνὴν ἐκ βαθέων τῆς ψυχῆς μου πρὸς δόξαν τοῦ πανσόφου ἀριστοτέχου τοῦ Παντός. Ἄλλ' ἢ ἐκρινή αὕτη τῆς ὁδοιπορίας ἡμῶν πρῶτα παρεῖχεν ἄλλας συναρμαγὰς εἰς τὴν ὄρσιν, ἄλλα γόητρα εἰς τὴν καρδίαν. Τὰ ὄρη τῆς Ἀττικῆς κλίνοντα ἐλαφρῶς τὰς ἀλληλοδιαδόχους τῶν κορυφῶν τῶν καμπᾶς, καὶ ἀπὸ τὸ φαῖον εἰς τὸ ὑπόμελαν καὶ ἀπὸ τὸ ὑπόμελαν εἰς τὸ ὑποκυάνεον παραλλάσσοντα τὸ χρῶμα, τὰ μὲν ἐγγύς, τὰ δὲ ἀπωτέρω, ἐκείνα δὲ ἤδη ἀπὸ τῶν πεδιάδων ἀναφαινόμενα τὰ πέρατα, περιελοῦντο ὑπὸ τῆς διαφανοῦς καὶ κρυσταλλώδους Ἀττικῆς ἀτμοσφαιρας. Εἰς τὰ βῆθη τοῦ οὐρανοῦ ἢ τῶν ἀστέρων χρεῖα ἀποστίλθουσα εὐφροσύνης, ὡχρία ἤδη καὶ ἠραυότο· καὶ αἱ μὲν ὀπισθεν τῶν βουνῶν ἔδυσον, ὁ δὲ αὐγερινὸς ἀνατέλλων ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Ἰμηττοῦ μᾶς προσεμεῖδία ἐρωτικῶς. Αἱ πεδιάδες καὶ αἱ πέριξ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν λόφοι, ἀνέπεμπον εὐωδίας θύμου, ἐλελιφάσκου καὶ ἀνθέων ἀγρίων, τὰ δὲ πτηνά, ἐξυπνῶντα ἤδη διεσκόρπιζον ἐκ διαλειμμάτων τῆδε κάκεισε εἰς τῆς πρωίας τὰς αὔρας μελωδικὰ κελαδήματα.

Περὶ τὰ ἐξημερώματα παρημεῖδομεν τοὺς ἀνατολικούς τοῦ Ἰμηττοῦ πρόποδας, καὶ διὰ τῆς μετὰ τοῦ ὄρους τούτου καὶ τοῦ Παντελικοῦ πλατείας εἰσδοκίμησεν εἰς τὰς πρὸς ἀνατολὰς καὶ μεσημβρίαν τῶν ὄρεων ἐκτεινομένης μέχρι τῶν παραλίων πεδιάδας, αἵτινες περιλαμβάνουσι πολλὰς κώμας καὶ ἀγροὺς σιτοφόρους, καὶ ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ τὰ μεσόγεια τῆς Ἀττικῆς. Τὰς πρώτας δὲ τοῦ ἡλίου ἀγᾶς ἐχαίρετίσαμεν καθήμενοι εἰς μάνδραν ποιμένων, προγευματίζοντες νωπὸν γάλα καὶ τυρόν, καὶ τὸν πρῶτον οὕτω σταθμὸν μετὰ τετράωρον ὁδοιπορίαν ποιοῦντες.

Ἐντεῦθεν ὁδεύσαντες ἐρθάσαμεν μετὰ μίαν περίπου ὥραν εἰς τὸ χωρίον *Λιάπεισι* ἢ *Λιάπσσα* καλούμενον. Κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ δήμου *Παιανίας* (α), καὶ ἀπαρτίζεται ὑπὸ 50 ἢ 60 οἰκημάτων, μηδὲν περιεργίας ἀξίον παρέχον· οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου, λαλοῦντες τὸ πλεῖστον τὴν ἀλβανικὴν γλῶσσαν, ἀγνοοῦσι θετικῶς ὅτι ἐκ τοῦ δήμου αὐτῶν κατήγετο ὁ εὐγλωττότερος τῶν ῥητόρων, ὁ Δημοσθένης. Ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς κώμης ταύτης ἐλάβομεν τὴν ἀμειψιτὴν ὁδὸν, περιοριζομένην ἐντεῦθεν ἀπὸ ἀγροῦς μαστοῦς τῶν δώρων τῆς Δήμητρος, καὶ εἰς τοὺς φαῖδρους ἀγρότας ἀψιλή τὴν συγκομιδὴν προαγ-

χωρίδια, εἰς τὰ ὅποια μάλιστα ἀναπαυόμενοι καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ καμάτου δίψαν καταπραΰνοντες, ἐρθάσαμεν περὶ τὴν 2 μ. μ. ὥραν εἰς τὴν κώμην *Μαρκόπουλον*, ἐνθα ὑπῆρχε τὸ πάλαι ὁ δήμος Ἀραρῆν, ἀνήκων εἰς τὴν φυλὴν Αἰγηίδα. Ἡ κώμη αὕτη, ἰκανῶς μεγάλη, κεῖται εἰς τὰ κράσπεδα ὠραίων λόφων, καὶ αἱ λευκάζουσαι μακρόθεν ἀγροτικά οἰκία αὐτῆς προσμειδῶσιν εἰς τὸν διαβάτην. Παρελθούσης ἡμῶς τῆς ὥρας, δὲν ἐστάθημεν ποσῶς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξηκολουθήσαμεν τὴν ἐπὶ δύο ὥρας ἐκτεινομένην αὐτόθεν ὁδὸν μέχρι τῆς Κερατίας, εἰς ἣν τέλος ἐρθάσαμεν τὴν 4 μ. μ. ὥραν, ἀπηνυτῶμενοι ἤδη ὑπὸ τοῦ μόχθου τῆς μονοτόνου ὁδοιπορίας τῶν πεδιάδων, καὶ τοὶ συνεχεῖς λοφιδίων σιραι δεικνύουσιν αὐτὰς πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν τῆς ὁρίσεως.

Ἐνταῦθα ἀναπαυθέντες ἰκανῶς ἐξήλθομεν ἵνα πορευθῶμεν εἰς ἐπίσκεψιν σπηλαίου μίαν ἀπέχοντος ὥραν ἀπὸ τῆς Κερατίας· ἀλλ' αἰφνιδίως τὰ τὸν ὀρίζοντα συγκαλύψαντα νέφη διασχίζουσιν ἀστραπαί, καὶ βρονταὶ ἀκούονται εἰς τὸ ὄρος, ῥαγδαῖος δὲ ὑετός ἐπισκήψας ὑποχρεοῖ ἡμᾶς νὰ ἐπανεέλθωμεν ἰκανῶς βεβρεγμένοι. Ὅθεν ἀπερασίσαμεν νὰ ζητήσωμεν κατάλυμα· ἀλλ' ἢ βροχὴ κωλύουσα πᾶσαν ἀναζήτησιν φιλοξένου στέγης, ἢ δὲ δυσκόλως ἠδύνατο νὰ εὑρεθῆ, ἢ ἐὰν εὑρίσκετο ἐφαίνετο ἄπορον ἐὰν κατωρθοῦτο νὰ συνδιανυκτερεύσωμεν ἅπαντες, ἢ βροχὴ, λέγω, ἔλυσε πᾶν ζήτημα συνωθίσεως ἡμᾶς ἐντὸς τοῦ πρῶτον ἀπαντηθέντος ἢ καὶ τοῦ μόνου καφεναείου τῆς κώμης. Ἄν δὲ περιέργως πῶς ἐρωτᾶς καὶ πῶς διήλθομεν τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν νύκτα, ἰδοῦ, φίλε, ἢ ἀπόκρισις πρὸ χειρὸς καὶ λακωνικὴ ὅσον δίδεται. Κατὰ πρῶτον ὠρεῖλαμεν νὰ δειπνήσωμεν· ἀλλ' ὁ κύριος τοῦ καφεναείου μὴ ἔχων ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου του εὐμελέ καφερὲ καὶ ζάχαριν, ὑπεχρεώθη νὰ ζητήσῃ χάριν ἡμῶν εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς κώμης ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐδίσταζεν ἐὰν ἠδύνατο νὰ εὑρῆ, ἐσπέρας ἤδη ὕστερος ἀσθβάτου, καὶ τῶν θυρῶν ὄλιον κεκλεισμένων ἢ κλεισμένων, ὡσανεὶ ἐσαθβάτιζον οἱ κάτοικοι τῆς Κερατίας. Τέλος τὸ ζήτημα ἀπικιτοῦν ταχέειν τὴν λύσιν ἐλύθη· ὁ καφεπώλης κατώρθωσε νὰ εὑρῆ ὄρυζιον καὶ βούτυρον, καὶ ὁ φίλος μου Γ. Π. . . ἐμχαίρευσεν με ἀξιοσύστατον ἐπιτυχίαν ἀξιόλογον *πιλάφι*. Ἐννοεῖται ὅτι πάντες συνήλθομεν πέριξ τῆς μοναδικῆς τοῦ καφεναείου ξυλίνης τραπέζης, καὶ φαῖδροι τὴν ὄψιν ἐτιμήσαμεν τὸ πιλάφι· ἔχοντες δὲ καὶ οἶνον κρῶραναμεν καὶ τὴν καρδίαν, πιστοὶ εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ προφητάνακτος. Μετὰ τὸν δεῖπνον ἐλύθη ὁμοίως εὐκόλως καὶ τὸ περὶ ὕπνου ζήτημα· διότι δὲν ἐδυσκολεύθημεν νὰ τὸν ἐπιτύχωμεν ἐξαπλωθέντες περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐπὶ εὐρείας ψιάθου, καὶ ρίψαντες ἐφ' ἡμῶν τὸ μοναδικὸν κάλυμλα ὅπερ ἠδυνήθη ὁ καφεπώλης νὰ μᾶς προμηθεύσῃ. Τὴν ὑστερίαν ἐξεγαρθέντες ὑγιεῖς καὶ φαῖδροι παρεσκευάσθημεν εὐθύς νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ προμνησθὲν σπήλαιον, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ὁδεύσωμεν

(1) Antiquités Hellén. par M. A. Rangabé, p. 27.

εξ τῶ Σούνιον. Εἶχονεν ἡμέραν δροσερὰν, αἰθέρα
 διαυγέστατον, ὡραίαν αὐγὴν Κυριακῆς. Αἱ παιδι-
 ᾶς ἀρδευθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἕτου, καὶ θερμινόμεναι
 ἀπὸ τὸν ἀνατείλαντα ἥλιον, ἀνέδιδον πανταχόθεν
 ἐμῶν ἀνθυμίαςιν. Οἱ κάτοικοι τῆς Κερατίας,
 κειμένως ὅπου τὸ πάλαι ὁ τῆς Λεοντίδος φυλῆς
 ὄμιλος Ποταμός (α), περίσχυρος διὰ τὸν ἐνταῦθα
 τάφον τοῦ Ἴωνος, καὶ συνισταμένης ἦδη ἐκ περι-
 πού 200 οἰκιῶν, περιεφέροντο λευχιμονούντες εἰς
 τὰς ὁδοὺς, καὶ εἰς τὰ καπηλεῖα τῆς κώμης εὐθυ-
 μούντες καὶ διαλεγόμενοι οἱ πλείστοι ἀλκιμιστί.
 Ἡ πρόσοψις τῶν χωρικῶν τούτων μᾶς ἐράνη ἡ-
 μερος, ἀνευ ζωηρότητος καὶ ἁμοιρος κάλλους καὶ
 παρ' ἁμοτέρους τοῖς φύλοις. Τὸ τελευταῖον τοῦτο
 ἐλάττωμα προέρχεται ὡς εἰκὸς ἐξ αὐτῆς τῆς θέ-
 σεως τῆς κώμης, κειμένης ἐπὶ κοιλάδος, πανταχό-
 θεν σχεδὸν περικλείσθου ὑπὸ βουνῶν, παλυδένδρου,
 καὶ, ὡς κοινῶς φημιζεται, γεννώσης περὶ τὸ θέρος
 πυρετώδη νοσήματα (β).

Ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Κερατίας περὶ τὴν 8.
 ὥραν Π. Μ. καὶ ὀδηγούμενοι ὑπὸ χωρικοῦ ἐρθάσα-
 μεν μετὰ μιᾶς περιόδου ὥρας περίπατον εἰς τὴν εἰ-
 σαδὸν τοῦ σπηλαίου. Τοῦτο δὲ κείμενον ἐπὶ πλευ-
 ρᾷ βουνοῦ ἐνήκοντος εἰς τὴν σειρὰν τοῦ ὄρους
 Λαυρίου, δὲν ἐγνωρίζετο, φαίνεται, ὑπὸ τῶν ἀρ-
 χαίων ὡς μηδαμοῦ ἀναφερόμενον, καὶ ὡς μὴ περιέ-
 χον ἴχνος τι ἀρχαιότητος, οὐδὲ ἐνθυμοῦμαι νὰ ἤ-
 κουσα ἢ ν' ἀνέγνωσά τι περὶ αὐτοῦ πώποτε· διὰ
 τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ εἶπω τι περὶ τῆς ἐποχῆς τῆς
 ἀνακαλύψεως αὐτοῦ. Ἐν τούτοις καταβάντες ἐντὸς
 τοῦ κοιλώματος τοῦ βράχου, εἰς τὴν ῥίζαν τοῦ ὁποίου
 ὑπάρχει ἡ εἰσοδος, εἰσῆλθοντες εἰς αὐτὴν καὶ κύπτον-
 τες καὶ συνωθούμενοι μετὰ δυσκολίας, βοηθοῦν-
 τας ὀλίγον τοῦ ἀσθενοῦς φωτός τῆς εἰσοδου, προέ-
 βημεν εἰς τὰ ἔνδον τοῦ ἀντροῦ. Φυεραὶ κατ' ἀρχὰς
 μᾶς ἐράνη ἡ θέα τοῦ ζοφεροῦ ἐκείνου ὑπογείου βρ-
 χάθρου. Ἀλλ' ἀφοῦ ἠνάψαμεν δᾶδᾶς τινεσ, διεσκε-
 δάσθη ὁπωσοῦν τὸ ἔρεθος καιρατοῦντες σχοινίον, τὸ
 ὁποῖον ἐδέσαμεν εἰς τὴν εἰσοδον, ἐχωροῦμεν ἐνδο-
 τέρω καὶ ἀπόδως πῶς περιστρεφόμεθα εἰς τοὺς
 λαβυρινθώδεις τοῦ σπηλαίου διαδρόμους, τῶν ὁ-
 ποίων τὴν διακλάδουσιν δὲν ἠδυνάμεθα βεβῶως
 διὰ τῶν ὀλίγων δαδίων μας νὰ ἐξετάσωμεν. Ὅθεν
 πιθανῶς ἀρήσαμεν στενωποὺς καὶ γωνίας ἀπρα-
 κτήτους· εὐχαρίστως ὁμῶς ἐστάθημεν ἰκανὴν ὥ-
 ρην ἐντὸς τῆς εὐρυτέρας αἰθαύσης, θεωροῦντες καὶ
 θαυμάζοντες τὴν μυστηριώδη τῆς φύσεως βιομηχα-
 νίαν, ἐντὸς τῆς σιγῆς καὶ τοῦ σκότους, τὰ φαντα-
 σιώδη καὶ περίεργα αὐτῆς παίγνια, δηλονότι τοὺς
 σταλακτίτας, ἀποστίλβοντας εἰς τὰ φῶτα τῶν

λαμπάδων, καὶ ἤδη μὲν παρομοιζόντας μὲ κί-
 νόκρανα ἀκαταλήπτου κόσμου, ἤδη δὲ μὲ ἀνδρείου-
 τας Νυμφοῦ ἢ Πανός, καὶ ἄλλοτε ἐμφαινόμενους ὡς
 πολύπτουγα παραπετάγματα ὑπογείου νεοῦ. Περι-
 πλανηθέντες δὲ, καθ' ὅσον τὰ φῶτα καὶ τὸ σχοι-
 νίον συνεχώρουν, ἐντὸς τοῦ περιέργου τούτου σπη-
 λαίου, ἐξῆλθοντες γενηθῶτες εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.
 Ἐνταῦθεν δὲ καταβάντες εἰς τὴν Κερατίαν, ἀνεχώ-
 ρήσαμεν αὐτόθεν περὶ τὴν 11 ὥραν Π. Μ. εἰς τὰ
 Σούνιον.

Ἡ ὁδὸς εἶναι ἴση καὶ εὐχάριστος μέχρι τῶν πα-
 ραλίων. Διήλθοντες ἰκανῶς ὡραίους κήπους καὶ ἀ-
 γροὺς μαρτυροῦντας τὴν φιλοπονίαν τῶν χωρικῶν,
 ἀλλὰ καθ' ὅσον ἐπλησιάζομεν καὶ παρεκλούθευ-
 μεν τοῦ Λαυρίου τοῦς πρόποδας, ἡ ὁδὸς ἀπέβαινε
 ἀνώμαλος καὶ ἐνίοτε τραχεῖα, τὰ δὲ περίξ ἐραί-
 νοντο μεστὰ ἐρημίας καὶ σιωπῆς. Μετὰ δὲ τρία-
 ρον περίπου πορεύειν μᾶς κατέλαβε ἔραχη παρὰ
 τὴν ἀκτὴν, καὶ ἵνα καταβῆμεν ὑπὸ σκέπην, κα-
 τεφύγαμεν εἰς πλησιόχωρον κωμίδιον, τὸ ὁποῖον
 ὁμῶς φέρει μέχρι τῆς σήμερον τὸ ἀττικὸν ὄνομα
 τοῦ Θωρικός. Ἐνταῦθα ἐπισκέπημεν τὰ ἐρείπια
 θεάτρου ἀρχαίου, καὶ ναοῦ δωρικοῦ, μαρτυροῦντα
 τὴν ἀρχαίαν τοῦ εἰς τὴν Ἀκαμαντίδα φυλὴν ἀνή-
 κοντος τούτου δήμου ἀξιολογότητα. Κατὰ δυστυ-
 χίαν δὲν κατωρθώσαμεν νὰ συνειννοηθῶμεν μετ' ὁ-
 δονοῦ τῶν 20 ἢ 30 ἀλβανογλώσσων κατοίκων τοῦ
 Θωρικοῦ περὶ τινῶν ἀναγκίων ἡμῖν πραγμάτων.
 Ἐπὶ τέλους μετὰ δυσκολίας ἐνόησαν μεν οὗτοι
 ὅτι ἐζητοῦμεν τρύφια τινὰ καὶ ἡμιόνους, ἀλλὰ
 παρετηρήσαμεν ὅτι διηρηθίσθη ἡ ὑπουργὸς κερδοσκο-
 πία των· διότι τὰ μὲν τρύφια ἠγοράσαμεν ἀρκετὰ
 ἀκριβᾶ, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ ἀγώγιον ψωραλέων τινῶν
 ἡμιόνων δὲν ἐσυμψιβάσθημεν, καθότι οἱ χωρικοὶ
 οὗτοι ἐμόρφωσεν ἐκ πείρας τὴν ἰδέαν, ὅτι ἄνθρωποι
 οἷτινες προτίθενται νὰ ἐπισκερθῶσι τὰ παλαιὰ
 κτίρια ὀδεύοντες ἐπὶ τετραπόδων, δὲν δύνανται νὰ
 ἦναι εἰμὴ εὐρωπαϊοὶ περιηγηταί, τούτεστι μιλῶντες.

Ὅθεν ἀποχαιρετίσαντες τοὺς βραδαιοφάνους
 τούτους χωρικοὺς ἐξηκολουθήσαμεν, μετὰ τὴν δια-
 κοπὴν τῆς βραχῆς, τὴν ὁδὸν ἡμῶν, καὶ μετ' ὀλίγον
 εἰσῆλθοντες εἰς τὰς ἀτραποὺς τοῦ ὄρους Λαυρίου, θα-
 σῶδεις, ἀγρίως καὶ περιεχούσας ἀναμφιβόλως ἐπὶ
 τῆς τουρκοκρατίας καταφύγια κλεπτῶν καὶ κρύ-
 πτας τῶν παρεκπεπόντων τὸ Λίγαϊον πειρατῶν. Καὶ
 ἤδη μὲν ὠδεύομεν εἰς ἕδαφος κεκαλυμμένον ἀπὸ
 συντρίμμακα κεκαυμένων μετάλλων τῶν αὐτόθι ἀ-
 ξιολόγων τὸ πάλαι ἀργυροῦχων μεταλλείων, ἀλλ'
 ὡς φαίνεται πρὸ μικρῶν χρόνων ἐξηντλημένων
 ἤδη δὲ διηρηθῶμεθα ἀρομαίως κεχρσωμένας γαίης
 καὶ λόφους δασοσκεπεῖς, μηδὲν ἕτερον καθ' ὁδὸν ἀ-
 παντῶντες εἰμὴ εὐάριθμα ἐρείπια μαρτυροῦντα, ὅτι
 τὸ πάλαι τὰ περίξ ταῦτα κατέφικον οἱ δοῦλοι με-
 ταλλευταὶ τῶν ἀργυρείων τοῦ Λαυρίου (α).

Φθάσαντες τέλος εἰς ἄκραν τινὰ, ἐξαιφνης ἠτανί-
 σκαμεν εἰς τὰ βῆθη τοῦ ὀρίζοντος τὸν νεὸν τῆς

(α) Στράβ. 9. 1. 22. — Antiquités hellén. par M. A. Ra-
 ppeh, p. 339. — Οἱ ἐκδοταὶ τῆς ὑπὸ τοῦ ἀειδίου Κοῦμα μεταφρ-
 τῆς Γεωγραφ. Α. Βάλθη, Τόμ. 1. σ. 106 ἐμφαλμένως θέτουσι τὸν
 ὄμιλον Θωρικὸν ἐν τῇ θέσει τῆς νῦν Κερατίας.

(β) Τὸ δυσάριστον τοῦτο πρῶτον τῆς Κερατίας, ἐγένθη καὶ ἰ
 K. Chateaubriand ὅπως ἀναφέρει εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ περιή-
 γησον. Ἰδ. Itinéraire de Paris à Jérusalem. Tom. 1 p. 204.
 ἐκδ. Βρυξελλῶν.

(α) Ἄδην, Δευτέρα, V. 6. 2721

Σουινιάδος Ἀθηνᾶς. Ἡ στιγμή ἐκείνη ἦτο εὐφρόσυνος, φίλα, διότι εἶδον ἀνὰ συγχρόνως τὸ τέμα τῆς μακρᾶς ἡμῶν πεζοπορίας. Μετὰ ἡμίσειαν περίπου ὥραν ἐφθάσαμεν ὑπὸ τὸ μαρμαρινὸν περιστύλιον τοῦ ναοῦ. Ἦτο 5 ὥρα Μ. Μ.

Ὁ ναὸς οὗτος, (καὶ ἄς προσθέσω κ' ἐγὼ δύο λέξεις περὶ αὐτοῦ ἐνταῦθα χάριν τῆς συναφείας τοῦ λόγου), κείμενος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Σουινίου ἀκρωτηρίου, ἐνθα ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἀκρόπολις τοῦ ὁμωνύμου δήμου (α), ἀνήκει διὰ τῆς ἐργασίας τὸ ἀρχαῖον εἰς παλαιότεραν τῆς τοῦ Περικλέους ἐποχῆν (β). Ὁ κόσμος τοῦ ναοῦ ἦναι δώριος, οἱ δὲ κίονες αὐτοῦ ἔχουσι 16 διαζώματα, ἐνῶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δωρίων κίονων μετρῶνται 20 ἢ 21. Κατὰ τὸ σύνολον ὁμοιάζει τὸν Παρθενῶνα. Τοῦ περικωνίου καὶ διὰ τὴν θέσιν αὐτοῦ θαυμαστοῦ ναοῦ ἵστανται εἰσέτι ὄρθιοι δεκατέσσαρες κίονες Παρίου μαρμαροῦ, καὶ μέρητινά, τῶν ἐπιστυλίων καταπεσόντα ὑπὸ τοῦ χρόνου. Αἱ δὲ τρικυμῖαι, οἱ ἀνεμοὶ, οἱ ὄμβροὶ καὶ αἱ ἀλμυραὶ τῆς θαλάσσης ἐξατμίσεις, ἐξ ἀκολουθοῦσιν ἀνέκαθεν τὴν κατατρεπτικὴν τῶν ἐργασίαν κ' ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τούτων.

Ἐνταῦθα, φίλε, ὅ,τι ἕκαστος ἡμῶν ἠσθάνθη, καὶ ὁποῖαν ἔλαθε πτῆσιν ἢ φαντασίαν ἐκάστου, δὲν ἀπόκειται εἰς ἐμὲ νὰ εἶπω. Πάντες διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐπεχειρήθημεν τὴν μακρὰν πεζοπορίαν, καὶ πάντες ἐπίσης ἐφιλοξενήθημεν ὑπὸ τὸ σεπτὸν τοῦτο τῆς Ἀθηνᾶς σκήνωμα πάντες ἐπομένως ἐτέρφημεν.

Γὰ βιβλία τῶν περιηγητῶν, οἵτινες ἐκ περάτων τῆς γῆς ἐπεσκέφθησαν τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, περιέχουσι καὶ τοῦ ναοῦ τούτου ἀκριβεστέραν ἀναμφιβόλως περιγραφὴν, καὶ τελειότεραν τῶν διαστάσεων αὐτοῦ καταμέτρησιν. Οἱ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι ἐπορίσθησαν ἐνταῦθα ἐμπνεύσεις ἀξίας ζωῆς (γ). Οἱ διαβαίνοντες ἐν ὧρα χειμῶνος ναῦται διηγήθησαν εἰς τοὺς περὶ αὐτοῦ τὰς τρικυμῖας τῆς ἀκρᾶς ταύτης, καὶ τὰς ἀπεισίας ἐμρανίσεις τῶν εἰς τὰς πέριξ σπηλαίας καὶ τὰ γείτονα ὄρη ἐμφωλευόντων πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως πειρατῶν. Τί ἀπομέναι λοιπὸν εἰς ἐμὲ, ταπεινὸν προσκυνητὴν τῶν μνημείων τῆς προγονικῆς δόξης, νὰ προσθέσω ἐνταῦθα; Οὔτε πρόθεσιν συνέλαβον τοιαύτην, οὔτ' ἐπορεύθη νὰ ἐγγραφῶ τὸ ὄνομά μου, μάταιον παίγνιον τῶν ἀνέμων, ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν κίωνων, ὅπου ἀπῆνθησα ἐγκεχαραγμένα ἄγνωστα ἀγνώστων ὀνόματα. Ἐπορεύθη ἀπλῶς πρὸς περιοδίαν, καὶ εἰς τὴν σκιάν τῶν ἐνδόξων ἐρείπιων ἐσκέφθη ἢ ὠνειροπόλησα. Καὶ ὅτε, ὦ φίλε ἀσχημῶστα, μετὰ

τινα ὥραν σταθεὶς μόνος ἐπὶ βράχου ἐπταύρωσα τὰς χεῖρας, καὶ τὰ βλέμματα περιέερον ἐπὶ τῶν λευκῶν ἐκείνων λειψάνων τοῦ ναοῦ· ὅτε διὰ τῶν πτερύγων τῆς φαντασίας μετέβην εἰς τοὺς λαμπροὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους, καθ' οὓς αἱ θεότητες εἰκόν τὰ τεμένη αὐτῶν ναοτευχῆ καὶ εἰσέτι στίλβοντα ἀπὸ τὴν γλυφίδα τῶν Φειδιῶν, τῶν Πολυγνώτων καὶ τῶν Μυρώνων, καὶ ἀπεδέχοντο, θεσπέσιόν τι προσμειδιῶσαι, τὰς εὐχὰς καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν μετ' εὐλαθείας προσερχομένων εἰς τοὺς βωμοὺς αὐτῶν, τὸν ναὸν τούτον ἐφαντάσθη ἀπινυδολοῦντα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀκρωτηρίου, καὶ οἰκονεὶ δεσπόζοντα καὶ προστατεύοντα τὰ πέριξ μεστά κατοίκων καὶ οἰκοδομημάτων (α), τῶν δὲ ναυτιλλομένων ἐπισύροντα τὸ σέβας καὶ τὸν θυμασμὸν, καὶ εὐσεβοῦς μελωδίας πληροῦντα τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἐν μέσῳ τῶν κυμάτων καὶ τῆς ἀπογαίου αὔρας ἀδόντων ἐλευθερίας ἄσματα. Ἐκεῖ παρὰ τὸ πρᾶνές τοῦ λόφου ἀναπόλησα τὸν θεῖον Πλάτωνα καθήμενον ἐπὶ τῆς γλῶττις, περιστοιχίζομενον ὑπὸ φίλων ὁμιλητῶν (β), καὶ ἐνώπιον τοῦ μεγαλοπρεποῦς ὀρίζοντος διαλεγόμενον μετ' αὐτῶν, καὶ τὰς βαθείας αὐτοῦ μελέτας διακοινοῦντα πρὸς τοὺς ἐνθέρμους ὁπαδοὺς τῶν φιλοσοφικῶν δογματῶν του, καὶ τὴν μυστηριώδη τῆς ψυχῆς του φωνὴν ἀποκαλύπτοντα, καὶ τοὺς διαπύρους αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ἀνυψοῦντα πρὸς τὸν γαλήνιον οὐρανόν! Ἀκολουθοῦσα τὴν φορὰν τῶν χρόνων ἢ φαντασία μου διήλθεν ἀκλεεῖς τοὺς δούλους τῆς Ἑλλάδος χρόνους, ἐπεθεώρησε βιαίως τὸ νεαρὸν ἀλλὰ πλήρες ἀγλαῶν ἐλπίδων ἐνεστὼς τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, καὶ ἀπὸ σκέψεως εἰς σκέψιν, ἀπὸ ἀναμνήσεως εἰς ἀνάμνησιν ἐστάθη ὅπου καὶ τοῦ χρόνου τὸ ὄξυ δρέπανον, ὅπου καὶ ὁ δαίμων τῶν ἐρείπιων! . . . Ὡ φίλε, θεῖός μοι ἐπῆλθεν ὄνειρος! ἡ ψυχὴ μου κύφρᾶνθη, καὶ ἀκορέστως ὑπερηφάνως εἰς τὴν κορυφῆς τῶν πέριξ νήσων, κυανᾶς καὶ ζωγραφικῶς ἀνυψομένης εἰς τὰ βῆθη τοῦ ὀρίζοντος, τὴν νῆσον τῆς Ἑλένης μὲ τὰς ὁμηρικὰς αὐτῆς ἀναμνήσεως, τὴν Κέαν πατρίδα τοῦ Σιμωνίδου, καὶ μακρόθεν τὰ ὄρη τῆς Εὐβοίας καὶ ἄλλων νήσων. Ἐν τούτοις ἔδυσεν ὁ ἥλιος ὑπερηφάνως εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅτε παρεσκεύασθημεν ἵνα ἀναχωρήσωμεν, ἀπεχαιρέτισα μὲ δάκρυ εὐφροσύνης τὴν σπανίαν ἐκείνην τοποθεσίαν καὶ τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς θεᾶς τῆς σοφίας.

Κατηρχόμεθα τὴν κρημνώδη ἀτραπὸν τοῦ ἀκρωτηρίου, ὁ ἀνεμὸς ἐθορύβει εἰς τὸ περιστύλιον τοῦ ναοῦ, καὶ τὰ πάντα ἀπέβαινον ἔδημα καὶ σοβαρά. Ῥίπτων πρὸς τὰ ἐρείπια τελευταῖον βλέμμα, ἐνθυμήθη τὸν ἠδύφωνον αἰδὸν τῶν Μαρτύρων, ὅστις κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα τὴν ῥάβδον τοῦ προσκυνητοῦ ἐσπέραν τινὰ φθινοπωρινὴν τοῦ 1806, περιβεβλημένος τὸν μανδύαν του διενυκτέρευσε μόνος ὑπὸ τὰς στήλας τοῦ ἐρῆμου ναοῦ. Τί ἐμελέτησε τὴν νύκτα

(α) Ἀθην. Δαιτυν. αὐτοῦ.

(β) Ἀρχαιολογ. Α. Ἰστορίας, σελ. 130.

(γ) Ὁ φίλος τῆς Ἑλλάδος Chateaubriand τὸν ναὸν τούτον ἔθεσεν ὡς τέμα τῆς ἐν Ἑλλάδι περιηγητικῆς του. Τίς δὲν ἀνέγνωσε τὸ μέρος τοῦτο τοῦ *Itinéraire*;— Κατὰ τὸν ἀπῆνθησα τὰς ἐξῆς λέξεις εἰς τὴν Ἱστορίαν. Βάλθη μεταφρ. Κ. Κούμα, τόμ. Γ'. σελ. 197. κ' Α' π' ε' δ' ὦ (δηλ. ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Σουινίου) εἶθε ὡρεῖ ὁ θεὸς ἡς τὴν ἐν Σκλαμῖνι γυμνασίαν!! . .

(α) Στάβ. § 4. 91.

(β) Voyage de Jeune Anacharsis, chap. XI.

ἐκείνην ὁ κλεινὸς περιηγητὴς, καὶ ποία ἐλπίς τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος ἐράνη εἰς τὴν ὄψιν τοῦ φιλελευθέρου ποιητοῦ περὶ μέσας νύκτας, σὲ παραπέμπω καὶ αὖθις, φίλε εἰς τὴν εὐφραδῆ περιήγησιν αὐτοῦ.

Προαίνω τέλος τὴν μακρὰν ἐπιστολήν. Ἐπιστρέψομεν νυκτεριναί εἰς τὴν Κερκίαν, καὶ τὴν ὑπερραϊάν εἰς Ἀθήνας. Ἡ περιοδία ἡμῶν αὕτη ὑπῆρξεν ἐπίμοχθος καὶ μακρὰ, καὶ ὁ μὲν πόνος τοῦ σώματος διεσκεδάσθη, ἀλλ' ὁ σκοπὸς ἡμῶν ἐξετελέσθη, εἰς δὲ τὴν μνήμην διατελεῖ ἀγέρας καὶ καθαρά ἡ ἐνθύμησις τῆς περιηγήσεως ταύτης. Χαίρε!

Χ. Α. ΠΑΡΜΕΝΙΑΔΗΣ.

Λ Π Ο Σ Η Σ Μ Α

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΑΟΤΩΝ.

—0—

Ἐπειδὴ δὲ ἐσχόλαζεν ἡ Συνέλευσις (*) ἀπὸ τῆς 16 Ἀπριλίου, ἀπεφασίσασμέν τινες νὰ συνορτάσωμεν τὸν Ἅγιον Γεώργιον πανηγυρικώτερον καὶ μετὰ τινος μεγαλοπρεπείας, τιμῶντες οὕτω τὸν Καρχησάκην καὶ εὐχόμενοι ὑπὲρ τῆς εὐδωσίας τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ. Ὡς αἱ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκτεῖοι προσφιλοῦς ψυχόρραγοῦντες ἰστάμενοι, οὐχ ἦττον καὶ αὐτοὶ ἀγωνιῶντες, περὶ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς, προσήλοισι πάντες τὸ βλέμμα εἰς τὸν ἱατρὸν ἀπ' αὐτοῦ καὶ μόνου προσδοκῶντες βοήθειαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἰστάμενοι τότε περὶ τὸν κράδβατον τῆς φιλάτης Ἑλλάδος ἀποκαμουῦντες μετὰ μακρὰν καὶ ἐνοσχόνιον πάλην, ἠτενίζομεν τὴν ψυχὴν ἔχοντες εἰς τὰ χεῖλη πρὸς τὸν Καρχησάκην, ὡς πρὸς μόνον δυνάμενον ν' ἀναστήσῃ αὐτήν. Πᾶσα λοιπὸν ἀπόδειξις τῆς πεποιθήσεως ταύτης, καὶ πᾶν τεκμήριον ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὸν γενικὸν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀρχηγόν, ἔστωσαν καὶ ἐλάχιστα, ἐνομιζόντο παρὰ πάντων ὡς ἐνίσχυσις τῶν πόνων τοῦ μεγάλου ἐκείνου στρατιώτου.

Τοιοῦτον σκοπὸν εἶχε καὶ τῶν δέκα ἢ δώδεκα ἡμῶν ἡ συνεόρτασις· εἰς τί δὲ συνίστατο ἡ λαμπρότης αὐτῆς;

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξεγερθέντες ὄρθρου βελτίως παρεστάθημεν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ ἀγροίκῳ τοῦ χωριδίου ναοῦ. Οἱ πληρεξούσιοι καὶ πάντες οἱ κάτοικοι συμπάρισταντο μετὰ κατανύξεως. Καὶ ὅτε ὁ λευχείμων λεβίτης, φέρων εὐλαβῶς τὰ Ἅγια ἔστη ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνυψώσας πρὸς οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς εὐχῆθη ὑπὲρ τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν μαχομένων, ἡ μήπω κεκμηκυῖα ὄρασις μου εἶδε καταρρέοντα

τὰ δάκρυα τῶν περιεστώτων, καὶ τὴν ἀκοήν μου προσέβαλε τοῦ γυναικωνίου ὁ κοπετός. Πατρίδα, γονεῖς, τέκνα, συζύγους, ἀδελφοὺς, πάντα, πάντα τὰ φίλτατα τῆς καρδίας ἡμῶν ἐβλέπομεν τὴν ὥραν ἐκείνην κροτάμενα εἰς χεῖλος βράθρου ἀχανοῦς, καὶ μόνον, μόνον ἐκείνον οὔτινος τὸ σῶμα ἐβάσταζεν ὁ γέρον ἱερεὺς, ἰσχύοντα νὰ τὰ σώσῃ!

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι, μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱεράς Ἀκολουθίας, ὅτε ἐξεληθόντες τοῦ ναοῦ οἱ πιστοὶ προσηγόρευον ἀλλήλους εὐχόμενοι καὶ τέλος τῶν δεινῶν τῆς πατρίδος, εἶδον ἀσυνήθη φαιδρότητα εἰς τὰ πρόσωπα ἔλων· ἐνόμιζες ὅτι ἀληθῶς κατέπαυσαν τὰ δεινὰ ταῦτα. Τοιαύτη ἡ παραμυθία τὴν ὁποίαν ὡς βάλσαμον ἐπιχέει ἡ ἐκκλησία εἰς τὰς καρδίας, ἐν ὥρᾳ μάλιστα κινδύνου! Τὸ θυσιαστήριον, αἱ εἰκόνας, ὁ ἱερεὺς, τὰ θεῖα λόγια, τὸ μυστηριώδες καὶ ὑπερφυῖς τῆς μυσταγωγίας, ἡ περίξ σιωπὴ, ὡς καὶ αὐτὴ τοῦ ναοῦ ἡ εὐωδία, ἀποσπῶσι τὸν νοῦν σου ἀπὸ τῶν ἐπιγείων, καὶ μετάρσιον φέρουσιν αὐτὸν εἰς κόσμον ἐλπίδος, πίστεως καὶ ζωῆς. Πᾶς φόβος ἐκλείπει τότε ἀπὸ τῆς καρδίας σου· διότι ἡ ἀήττητος χεὶρ τοῦ ἀνωθέν σου Παντοκράτορος σὲ καλύπτει· διότι ἡ πυρίνη ῥομφαία τοῦ ἀντικρῦ σου Ἀρχαγγέλου διώκει μακρὰν τὸν πολέμιον.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν, μακρὰν τῆς πατρίδος, μακρὰν τοῦ ζωαγόνου θάλαπος τῆς μητρικῆς ἀγκάλης, περιφερόμενος ξένος ἐν μέσῳ ξένων, εἰσέρχῃ εἰς Ἐκκλησίαν, ἀφατος τῶνόντι ἡ παραμυθία ἡ κατακλύουσα τὴν καρδίαν σου· διότι ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, δὲν εἶσαι πλέον ξένος.

Ἐπειτα, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, μετέβημεν εἰς τόπον τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῆς προτεραίας εἶχομεν ἐκλέξει ἵνα συνευωχῆσωμεν. Ὁ τόπος οὗτος, ἀνωθεν κείμενος τοῦ χωρίου, πρὸς τὴν ὑπάρειαν τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους, ἐσκιάζετο οὐχὶ ὑπὸ δένδρων, ἀλλ' ὑπὸ βράχου ἀποτόμου καὶ ἀποτόμως προκύπτοντος· ὑπ' αὐτὸν δὲ συνελθόντες συνεσκευάζομεν χαριεντιζόμενοι καὶ ὑποσυρίζοντες τὴν τράπεζαν, ἐνῶ ἡ κνίσσα τοῦ ὀπτωμένου ἐκεῖ πλησίον ὀβελίου ἀμνοῦ

« οὐρανὸν ἴδεν ἐλισσομένη περὶ κακῆς », καὶ διωκομένη ὑπ' αὔρας ζεφυρίτιδος, ἤρχετο κνίζουσα τοὺς λαιμαργοῦντας ὀσφραντῆρας ἡμῶν, οὐχὶ τεσσαρακονθήμερον ἀλλ' ἐτήσιον διερχομένους τὴ τῆς νηστείας πέλαγος.

Ὅποια δὲ ἡ τράπεζα καὶ τίνα τὰ παρατεθέντα; Τράπεζα μὲν ἦν αὐτὸς τῆς Δήμητρος ὁ θαλερὸς τάπης, ἐφ' οὗ κατακλιθέντες διασταυρώσαμεν τοὺς πόδας, τρυβλία δὲ φύλλα χλοερὰ ἄτινα ἐκόψαμεν ἀπὸ τῶν παραφυομένων θάμων καὶ δειδρίων, μάχαιραι καὶ περόναι τὰ δέκα ἐκάστου δάκτυλα, καὶ σιτίξ ὁ μοσχοδόλος ὀβελίας καὶ κάδας μέγας ὀξυγάλακτος. Εἶχομεν δὲ καὶ ῥητινήτην

« ἠδὲν, ἀκηράσιον, θεῖον ποτὶν, » καὶ τὸν εἶχομεν ἄθανον, διότι ὁ δωρήσας αὐτὸν συμπότης, χλωὸς μὲν τὸν πόδα, ἀρτίους ὅμως φιλοῦν τοὺς βακχείους καὶ ὑποβακχείους πόδας τῶν στί-

(*) Ἡ ἐν Γροίτζῃ.